

A mások élete (2006)

Egy általános paranoia él a köztudatban. Hogy miért? Mert talán figyelnek minket, lehallgatják az okostelefonokat, a laptopokat, vagy éppen az online keresési előzményeink árulkodnak rólunk. Elképzelhető, hogy preferenciáink hirdetéseket gerjesztenek, valamint az algoritmusok leleplezik fogyasztási szokásainkat. Elterjedt félelemmé vált a felülről irányított, láthatatlan és mechanikus kukkoló megléte, amely minden megtett lépésünket ismeri. Az aggodalom lehet vélt vagy valós, mindenesetre a jelenség egyelőre nem tisztázott. Az érzés viszont nem új, sokkal inkább a kollektív áldozatiságból ered, hiszen nem is olyan régen aktívan kémkedtek a polgárok után. A megfigyelés a huszadik században szervezeti szintű volt. A diktatúrák pillanatok alatt irányításuk alá vonták a tömeget, viszont mindez nem bizonyult elégnak; a civilek házába is be kellett kukucskálni.

Az orwelli rémkép egyik mintapéldánya a szovjet megszállás alatt álló NDK volt, amelynek már a neve is önellentmondásosnak bizonyult, ugyanis mindent rá lehetett volna fogni, csak éppen a demokratikus jelzőt nem. A hatalom kiépítésével együtt szerepet kapott a Stasi (vagyis az NDK titkosrendőrsége), amely fokozott feszültség alatt tartotta a társadalmat és elvégezte az általános megfigyelést. Ezáltal a szabadság utolsó foka, a privát tér is leszűkül.

A végletesen melankolikus, sötét korszakról 2006-ban *A mások élete* emlékezett meg. A realista produkció nem csupán a kelet-német állam, hanem az egész keleti blokk hangulatát felidézi. Visszatükröződik a mindent átható kilátástalanság, a szürkeség, a korrupció, az izoláltság (elzárva Európa nyugati felétől) és a kényszer elé állított egyén. Egy olyan éra tárul fel, amely nem ígért biztos jövőt, hanem csupán a beláthatatlan következményeket hagyta maga után: az ópiumként szolgáló alkoholizmus és a reménytelenség okozta öngyilkosság terjedését.

A történet során egy színházi író lehallgatása zajlik, aki vélhetően ellenzéki álmokat dédelget. Majd egyre inkább aktivizálódik az alkotó felesége, az illetékes párttitkár, végül a kém, aki implicite minden eltöltött „műszakkal” közelebb kerül a házaspárhoz. A szereplők által egy komplexitást nyerünk: egyrészt képet kapunk a kulturális élet egy részéről, másrészt kirajzolódik a pártfunkcionárius opportunisták képe, végül humanizálódik a beépített személy, akinek a rendszer lelketlen alkatrészének kellene lennie. Az összkép kifejezetten érdekes.

A mások élete egy történelmi visszatekintés, még akkor is, ha a cselekménye fikatív. A német önreflexió egy helyes, korrekt és kifejező megnyilvánulását ajánlhatom.